

Fenomen transrodnosti u sportu

Blažičević, Marija; Bjelić Gaćeša, Dragana; Škorić, Dragana

Source / Izvornik: **7th International Conference "Vallis Aurea" Focus on: Research & Innovation, 2020, 75 - 83**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:962704>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-06**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in Pozega Graduate Thesis Repository](#)

THE PHENOMENON OF TRANSGENDERISM IN SPORT

FENOMEN TRANSRODNOSTI U SPORTU

BLAZICEVIC, Marija; BJELIC GACESA, Dragana & SKORIC, Dragana

Abstract: *Transgender as a phenomenon signifies gender identity different from gender assigned at birth, which does not conform to gender-based traditional gender roles and deviates from socially acceptable norms. Transgender individuals consider themselves to be "born in the wrong body" and try to correct it by changing their sex throughout their lives. Such a phenomenon has become more and more prevalent in the world of professional sports. The aim of this paper is to investigate the occurrence of gender identity disorders, to analyze the problems of transgender persons in professional sports with an emphasis on the guidelines and case law of the competent sports institutions.*

Key words: *transgender, professional sports, guidelines, sports institutions*

Sažetak: *Transrodnost kao pojava označava rodni identitet različit od spola dodijeljenog pri rođenju, koji nije u skladu sa spolno uvjetovanim tradicionalnim rodnim ulogama te odstupa od društveno prihvatljivih normi. Transrodne jedinice smatraju da su „rođene u pogrešnom tijelu“ i pokušavaju to ispraviti mijenjajući spol tijekom života. Takav fenomen je postao sve prisutniji i u svijetu profesionalnog sporta. Cilj rada je istražiti pojavu poremećaja rodnog identiteta, analizirati problematiku transrodnih osoba u profesionalnom sportu s naglaskom na smjernice i sudsku praksu nadležnih sportskih institucija.*

Ključne riječi: *transrodnost, profesionalni sport, smjernice, sportske institucije*

Authors' data: Marija, **Blažičević**, mag. cin., pred., Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, 34 000 Požega, mblazicevic@vup.hr ; dr.sc. Dragana, **Bjelić Gaćeša**, prof. v. š., Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, 34 000 Požega, , dbjelic@vup.hr; Dragana Škorić., bacc.oec, Specijalistički studij Trgovinsko poslovanje, Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, 34 000 Požega, dragana.skoric55@gmail.com

1. Uvod

Učenje rodni uloga uz pomoć pokretača kao što su obitelj i okolina, započinje već čovjekovim rođenjem. Ljudi od rođenja uče i usvajaju norme i očekivanja za koje vide da korespondiraju s njihovim biološkim spolom. [4] Na taj način se rodno socijaliziraju tj. prihvaćaju „spolne uloge“ te muškost i ženskost koje idu uz njih. [4]

Nasuprot tome, ljudsko tijelo koje je podređeno društvenim silama i osobnim izborima te podložno ljudskom djelovanju i promjeni na razne načine, inicira pojavu „srednjeg stanja“ tj. poremećaj rodnog identiteta, a naziva se transrodnost. Transrodne jedinice smatraju da su „rođene u pogrešnom tijelu“ i pokušavaju to ispraviti na način da hormonalno ili kirurški mijenjaju spol tijekom života. [8] Intencija rada je definirati i istražiti pojavu transrodnih osoba, koje tijekom života doživljavaju velike fiziološke i psihološke promjene, predrasude okoline, različite oblike diskriminacije i nasilje kao posljedicu svog rodnog identiteta.

Kroz povijest veliku pažnju javnosti privukla je i pojava fenomena transrodnih osoba u svijetu profesionalnog sporta. U nastavku rada naglasak će biti na analizi problematike „trans“ sportaša koji su svojim promijenjenim rodnim identitetom izazvali kontroverze oko anatomskih i fizioloških prednosti, sudjelovanja na velikim natjecanjima, njihovih sportskih postignuća te postavljanja novih pravila u svijetu sporta. Transrodni sportaši su obzirom na svoj spol ili spolnu orijentaciju još uvijek u neravnopravnom položaju, i kao takvi, izazov su i za nadležne pravne i sportske institucije čije će smjernice i sudska praksa biti prikazane na kraju rada.

2. Transrodnost-dva ili više spolova?

Naziv spol koristi se u kontekstu anatomskim i fizioloških razlika koje određuju muška i ženska tijela. Rod se, nasuprot tome, tiče psihičkih, kulturoloških i društvenih razlika između muškarca i žene“. [4] S druge strane, nekolicina sociologa tvrde da su rod i spol u interakciji te da je važna interpretacija bioloških razlika. [4] Tijekom posljednjih nekoliko desetljeća u zapadnim zemljama, iz temelja su promijenjeni važni aspekti seksualnog života. Glavno obilježje tradicionalnih društava je heteroseksualnost i spolnost koja je bila blisko povezana s reprodukcijom, ali je danas od nje odvojena i postala je dimenzijom života koju svaki pojedinac može istraživati i oblikovati. Suprotnost tradiciji ogleda se u rodnim identitetima koji se pojavljuju u odnosu prema zapaženim spolnim razlikama u društvu i pomažu oblikovati te razlike. Pojedine sociološke teorije su potaknule raspravu o tome kako drugi pripisuju spol pojedincima koji djeluju biološki normalno, ali se osjećaju pripadnicima „suprotnog spola“. [7]

Takvi pojedinci se pojavljuju u ulozi transrodnih osoba, kod kojih rodni identitet i/ili rodna prezentacija osobe nije u skladu s spolno uvjetovanim tradicionalnim rodnim ulogama te odstupa od društveno prihvatljivih normi. U tom kontekstu, sociolozi Kesslerova i McKenna pokušavaju pokazati da postoje iznimke u svakom pravilu

pomoću kojeg se navodno razlikuju spolovi. [4] Opće je poznato da se danas velika većina populacije jasno može kategorizirati kao muškarac ili žena, na temelju bioloških razlika i na temelju tjelesnih obilježja: „vanjske genitalije, unutarnje genitalije i gonade (organi koji proizvode spolne hormone). [8] Posljednjih nekoliko desetljeća razvijene su tehnologije koje su svojim napretkom omogućile konstrukciju i rekonstrukciju tjelesnih obilježja, tj. ljudskog tijela [7] - plastičnom operacijom, hormonalnim terapijama i kirurškom metodom promjene spola. Osobe koje su se podvrgnule kirurškom zahvatu promjene spola prolaze vrlo opsežne hormonalne terapije, sa snažnim dozama i blokatorima muških ili ženskih spolnih hormona što dovodi do brojnih kemijskih, fizioloških, anatomskih i psiholoških transformacija koje tijelo treba prihvatiti i procesuirati. [8] Mnoge transrodne osobe žele postići da im se vanjski izgled odnosno rodni izraz podudara s njihovim unutarnjim rodni m identitetom.

3. Pojava transrodnosti u sportu

Sport daje veliki doprinos i značaj društvu jer potiče međusobno poštivanje, solidarnost, razumijevanje i općenitu interakciju između ljudi svih dobnih skupina, rasa, religija, spolova i slično. Sport je tradicionalno povezan s "muškim" karakteristikama, kao što su fizička snaga i otpornost, brzina i vrlo konkurentni, ponekad suprotstavljeni tjelesni duh. [6]

Smatra se da su biološke razlike odgovorne za razlike u ponašanju žena i muškaraca i za različite uloge koje oni igraju u društvu. U gotovo svakoj kulturi uloge muškaraca se puno više cijene i nagrađuju se bolje od ženskih uloga, što je u centar pažnje dovelo rodnu nejednakost odnosno dominaciju muškarca nad ženom. [2] U tradiciji, dominacija muške uloge je ukorijenjena i u sferu profesionalnog sporta i to još od davne 1896. godine kada su organizirane prve moderne Olimpijske igre, koje su za cilj imale onemogućiti ženskim sportašicama sudjelovanje na velikim natjecanjima te ih isključiti iz sustava sporta, kako nalaže tradicija dominacije. Takav pristup asocira na spolnu diskriminaciju žena zbog njihovog podređenog položaja u prošlosti i izlaže ih raznim diskriminatornim predrasudama koje su utjecale na njihov daljnji pristup sportu. Od tada kreće borba za ravnopravnost spolova koja podrazumijeva jednak status muškaraca i žena u svim područjima života, jednake mogućnosti u ostvarivanju njihovih prava te jednaku korist od ostvarenih rezultata, [3] a traje još i danas. Borba za ravnopravnost u sportu, između ženskih sportašica i dominantnih muških ikona sporta, potaknula je pojavu „trećeg spola“ koji se nametnuo kao fenomen u sportskom svijetu i izazvao „rodno ludilo“. Pojam transrodne osobe odnosi se biološki na žene koje su operativnim zahvatom promijenile spol u muški (tzv. trans-muškarci) i na biološke muškarce koji su na isti način promijenili spol u ženski (tzv. trans-žene). [6]

U ovom poglavlju naglasak je na biološki dominantnom spolu muškarca koji se „transformirao“ u suprotan, ženski spol i postao trans-žena. Promatrajući anatomiju i

fiziologiju ljudskog tijela, u sportu, postoje nejednakosti između muškaraca i žena s naglaskom na discipline koje iziskuju čistu fizičku snagu, a idu u prilog muškom spolu i trans-ženama. Kemijski sastav tijela, kojeg čine hormoni, postoje i kod muškaraca i kod žena, tako oni ne mogu biti jasna linija podjele među spolovima.[8] Žene proizvode veće količine progesterona i estrogena, dok muškarci proizvode više testosterona i kombinaciju muških i ženskih hormona (androgini). „Trans-muškarci i trans-žene“, nakon operativnog zahvata podvrgnuti su jakoj hormonskoj terapiji blokiranja svojih genetski stečenih hormona i dodatku hormona suprotnog spola.[7] Postoperativno razdoblje kod trans-žena uključuje hormonsku terapiju medikamentom za blokadu muškog spolnog hormona- testosterona i dodatak ženskih spolnih hormona - progesterona i estrogena. Konkurentnost bioloških žena i transrodni sportaša u ženskoj sportskoj kategoriji, prikazane su kroz tri faze. Prvu fazu obilježava početak modernih Olimpijskih igara, kada su na sportsku scenu stupili „maskirani“ muškarci, odnosno žene drugog spola koji su se neprimjetno mogli natjecati u ženskoj sportskoj kategoriji, osvajajući nagrade i postavljajući rekorde.

Druga faza uslijedila je osnivanjem Medicinske komisije Međunarodnog olimpijskog odbora (dalje MOO.), [6] 1966. godine. Jedan od zadataka komisije MOO-a, bila je kontrola biološkog spola žena, nakon otkrića niza ženskih sportašica promijenjenog spola koje su se natjecale u ženskoj sportskoj kategoriji, kako bi postigle što bolje rezultate. [6] Kako se povećao broj sumnjivih slučajeva oko spola pojedinih sportskih natjecatelja, posebno u slučaju ženskih sportskih prvakinja za koje se otkrilo da su muškog spola ili da imaju obilježja i funkcije oba spola (hermafroditi), povećala se potreba za nepogrešivim sustavom provjere spolova natjecatelja zbog učinkovitog sprečavanja mogućih sportskih prijevara takve vrste. Treća faza se ogleda u prethodnim smjernicama iz 2003.godine, propisanih od strane MOO-a, koje su bile na snazi tijekom održavanja Olimpijskih igara 2012.godine u Londonu, čija je politika dopustila biološkim muškarcima da se natječu u ženskoj konkurenciji pod određenim uvjetima. [5] Najmanje dvije godine nakon procesa hormonske terapije, biološki muškarci su se podvrgavali operativnom zahvatu promjene spola kako bi se mogli natjecati u ženskoj sportskoj kategoriji.[6] Testiranje spolova ženskih natjecateljica provodilo se kroz dugogodišnje razdoblje, od 1966. do 1999. godine. [8] Postojeći vizualni pregled genitalija zamijenjen je kromosomskom analizom spola, čime su promijenjeni uvjeti koje je ženska natjecateljica morala ispuniti da bi se mogla natjecati u ženskoj sportskoj kategoriji. Za dokaz ženskog spola, više nije bilo dovoljno posjedovati ženske spolne organe, jer je u naprednijoj fazi provjere ženskog spola, sportašica trebala posjedovati genetski dokaz, koji pokazuje da svaka stanica u njenom tijelu sadrži XX kromosom. Natjecateljice čiji su rezultati ispitivanja pokazali prisutnost kromosoma koji se razlikuju od urođenog ženskog XX kromosoma, nisu uspješno prošle testiranje i zbog toga im je bilo zabranjeno natjecanje u ženskoj sportskoj kategoriji.[5] Pojavljuje se pitanje, da li pod pritiskom svih postojećih faktora, transrodni sportaši odustaju od profesionalnog sporta ili se bore za očuvanje svog spolnog identiteta i pozicije među svjetskom sportskom elitom.

4. Smjernice i sudska praksa međunarodnih sportskih institucija

Neprihvatljiva je činjenica da transseksualni sportaši koji su operativnim putem promijenili spol, nastavljaju živjeti u pravnom međuprostoru, ne pripadajući u potpunosti niti ženskom niti muškom spolu. Stoga se nameće potreba revidiranja postojećih i izrada novih smjernica, o statusu i ograničenjima transrodnih sportaša od strane nadležnih sportskih institucija, što će bit prikazano u ovom poglavlju. Kronološki gledano, ženama je do 1928. godine bilo zabranjeno da se natječu u atletskim disciplinama.[6] Četrdesetih godina prošlog stoljeća, sportske institucije tražile su metodu testiranja za provjeru spola, kako bi se osigurala jednakost u svim sportovima. U šezdesetima, korišteni su vizualni pregledi genitalija za određivanje spola, nakon čega je uslijedila genetska analiza, pomoću koje se utvrđivala prisutnost ili odsutnost Y kromosoma. [8]

U novije vrijeme, u središtu pozornosti pojavila se hormonska analiza razine muškog spolnog hormona- testosterona, a usporedno, od strane međunarodnih sportskih institucija, stvarane su nove smjernice koje bi omogućile ravnopravne natjecateljske uvjete za transrodne sportaše. Međunarodna asocijacija atletskih federacija (IAAF), prva je međunarodna sportska organizacija koja je 1990. godine jednoglasno preporučila da osobe koje su promijenile spol prije puberteta budu prihvaćene kao natjecatelji u konkurenciji suprotnog spola.[5] Osobe koje su nakon puberteta promijenile svoj spol, predstavljale su puno složeniji problem, jer su tijekom puberteta odrastale pod utjecajem spolnih hormona s kojima su rođeni. To se prije svega odnosilo na muški spol koji je tijekom života pod utjecajem muškog spolnog hormona, razvio anatomska i fiziološka obilježja koje stvara testosteron, bez obzira na naknadnu promjenu u suprotan ženski spol. Temeljem toga, preporuka sportskim nadležnim tijelima bila je jasno zauzimanje stava oko ispitivanja i obrade svakog pojedinačnog slučaja. [6] Tu je preporuku, kao vodeću smjernicu prilikom odlučivanja prihvatila i krovna organizacija koja rukovodi olimpijskim pokretom- Međunarodni olimpijski odbor (dalje: MOO). Osnovna zadaća MOO-a je nadzor pripreme i provedbe Olimpijskih igara, te pravo odlučivanja o važnim pitanjima u domeni sporta. U listopadu 2003.god.; Medicinska komisija MOO-a objavila je dokument poznat pod nazivom Stockholmska konvencija kojom je započeo proces službenog uključivanja transrodnih sportaša u olimpijska natjecanja. [6] Preporuka je komisije da osobe koje su bile podvrgnute procesu promjene spola s ženskog spola na muški spol (i obrnuto), nakon puberteta imaju pravo sudjelovati u ženskoj sportskoj kategoriji (ili obrnuto) ako ispunjavaju sljedeće uvjete:

1. Kiruršku promjenu spola, uključujući vanjske promjene genitalija i uklanjanje spolnih žlijezda,
2. Da službeno nadležno tijelo na zakonit način prizna novo dodijeljeni spol
3. Hormonsku terapiju čija je propisana vrijednost prvotno iznosila 10 nmol/L, prikladnu za početnike promijenjenog spola, koju treba provoditi na povjerljiv način i kroz dovoljno dug period kako bi se u sustavu sportskih natjecanja smanjila prednost

zasnovana na spolu. [6] Prema mišljenju komisije MOO-a, početak sudjelovanja u natjecateljskim sportovima trebao bi početi dvije godine nakon operacije genitalija. Svaki takav slučaj mora se čuvati u strogoj tajnosti. U slučaju da je spol natjecatelja doveden u pitanje, medicinski predstavnik (ili slična osoba) nadležnog sportskog tijela ima ovlasti poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi utvrdio spol natjecatelja. Ako sportaši ne prođu testiranje ili odbiju prihvatiti utvrđivanje rodne pripadnosti, što je njihovo osobno pravo kao pojedinaca, izriče im se zabrana sudjelovanja u određenoj sportskoj disciplini, u ulozi natjecatelja. U studenom, 2015.godine, MOO je sazvao sastanak s točkom dnevnog reda, promjene spola i povišene razine muških spolnih hormona (hiperandrogenizam), što je rezultiralo izmjenom i usvajanjem postojećih smjernica, prema kojima se transrodne osobe neće morati podvrgnuti operativnom zahvatu promjene spola, kako bi stekle pravo nastupa na natjecanjima s olimpijskim predznakom.[5]

Sukladno tim smjernicama, transrodni muškarci stječu pravo natjecanja u muškoj sportskoj kategoriji. Transrodne žene koje su svoj identitet proglasile ženskim i u periodu od 12 mjeseci, uspjele smanjiti razinu testosterona u krvi na vrijednost manju od 10 nmol/L, dobile su „ulaznicu“ za natjecanje u ženskoj sportskoj kategoriji. Povodom promjena smjernica MOO je izjavio: Zahtijevati kirurške promjene spola kao preduvjet za sudjelovanje u natjecanju nije nužno, zbog očuvanja pravedne konkurencije natjecatelja i mogućnosti kršenja temeljnih ljudskih prava.[5] Savjetnici MOO-a izjavili su kako je politika odbora promijenjena zbog potrebe usklađivanja stavova s znanstvenim, društvenim i pravnim okvirom o transrodnim pitanjima, na koja su dužni odgovoriti. Ostalo je otvoreno pitanje pojave hiperandrogenizma, odnosno povećane razine muškog hormona testosterona kod sportašica. Može se pojaviti u obliku značajne sportske prednosti uporabom zabranjenih supstanci ili u obliku neke genetski uzrokovane bolesti. [9] Sportašica s povećanom razinom testosterona, ako ne ispunjava uvjete za natjecanje u ženskoj sportskoj kategoriji, a kako bi se izbjegla izravna diskriminacija spola, stječe pravo sudjelovanja u muškoj sportskoj kategoriji, ističe MOO. [5] Time se hiperandrogene sportašice, a koje se „osjećaju“ kao žene, dovodi pred tešku odluku: natjecati se u muškoj kategoriji ili odustati od natjecanja u matičnom sportu!? Spornim pitanjima o transrodnosti, bavi se i institucija Arbitražnog suda za sport (dalje: CAS). Kao samostalno i nezavisno tijelo od svih sportskih organizacija, iznosi pravna mišljenja na zahtjev sportskih organizacija i sudjeluje u posredništvu postizanja nagodbi u sporovima vezanim za sport. CAS ima svoja proceduralna pravila, slična ostalim arbitražnim pravilima, u kojima se očituje samostalnost i organizacija svih aspekata arbitražnog postupka, s dodatnom mogućnošću žalbenog postupka, koja su na snazi od 2017.godine. Svi olimpijski sportovi, pod pokroviteljstvom MOO-a i CAS-a moraju poštivati zakonski priznat spol svakog sportaša.[5] Time se pozivaju na dva okvira: UN-ovu „Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima“ i Europsku konvenciju o ljudskim pravima“. [3] Oba okvira zahtijevaju uklanjanje diskriminacije žena na temelju spola. Vijeće za ljudska prava UN-a objavilo je priopćenje pozivajući Visokog povjerenika UN-a za ljudska prava da razmotri diskriminatorne politike u sportu, uključujući ograničenja na muški androgeni hormon testosteron kod žena. U priopćenju je

istaknuto da je u sportu kao ljudsko pravo najvažnija jednakost uključenosti svih spolova. Zadana postavka nije „izuzeti trans-žene dok se ne bude posjedovalo više dokaza o tome da ne postoji konkurentna prednost u ženskoj sportskoj kategoriji“. Umjesto toga, zadana postavka mora biti "Uključiti trans- žene u natjecateljski sport, osim ako ne postoji dovoljno dokaza koji opravdavaju diskriminaciju u međunarodnom okviru ljudskih prava". [3] Povelja Međunarodnog olimpijskog odbora, naglašava da je bavljenje sportom ljudsko pravo. Arbitražni sud za sport, naglašava priznavanje spola sportaša kao stvar pravne naravi. [5] Trans- žene se zakonski priznaju kao pripadnice žena i imaju potpuno ljudsko pravo sudjelovati u natjecateljskom sportu u ženskoj sportskoj kategoriji.

4.1 Transrodna sportašica

Amerikanka Joanna Harper; medicinski fizičar, stravstvena trkačica na duge pruge, autorica Washington Posta, autorica knjige o spolu i sportu, prva koja je objavila recenzirani članak o postignućima transrodnih sportaša i jedina transrodna osoba koja je ikad bila savjetnica Međunarodnog olimpijskog odbora, za pitanja spola i sporta. Stečenim iskustvom u ulozi suprotnog spola, bila je od pomoći članovima MOO-a, u izradi njihovih propisa i smjernica kojima su pokušavali odrediti fair play status; "Za milijarde tipičnih žena koje se ne mogu natjecati s muškarcima na visokim razinama sporta?" ili „za vrlo potisnutu manjinu transrodnih osoba koji žele uživati u istim stvarima kao i svi drugi, uključujući sudjelovanje u sportu?". Predanim radom i trudom u krugu MOO-a, za manje od godinu dana, uspjela je potaknuti stvaranje prostora za „tranziciju spolova“. Kao uspješna znanstvenica, provela je zanimljiv eksperiment na uzorku od osam transrodnih trkača-muškaraca, koji su dvanaest mjeseci bili podvrgnuti hormonskoj terapiji smanjenja muškog spolnog hormona-testosterona. Nakon godinu dana procesa suzbijanja testosterona, otkrila je da su ispitanici imali nižu razinu testosterona od pripadnica ženskog spola i da je kod sedam od osam ispitanika bilo vidljivo smanjenje brzine trčanja nakon prijelaza na suprotni spol. Trkači su bili podjednako konkurentni u ženskoj kategoriji kao i u muškoj konkurenciji. Harper je provela ovo istraživanje kako bi se promijenio kut gledanja na „raskrižje“ spola, sporta i znanosti. Naglašava kako je važno osmisliti pravilo koje uključuje rodne manjine, poput transrodnih žena, koje će im omogućiti kvalifikaciju i natjecanje u ženskoj kategoriji.

4.2.Hiperandrogena sportašica

Južnoafrička atletičarka Caster Semenya, dvostruka olimpijska pobjednica na 800 metara, privukla je pažnju svjetske javnosti, kada je 2009. godine osvojila naslov prvakinje u trčanju na 800 m, na svjetskom atletskom prvenstvu u Berlinu. Tada su nadležne sportske institucije izdale naređenje da se Semenya podvrgne testiranju spola, jer se našla na meti brojnih sportašica zbog „nedostatka ženstvenosti“, dubokog glasa i izrazito mišićave građe tijela, što je izazvalo sumnju u njezinu spolnu identifikaciju. Međunarodna asocijacija atletske federacije (IAAF), je od 2011. godine počela primjenjivati pravilo o hiperandrogenizmu, tvrdeći da više razine

androgenih hormona testosterona koje muškarci imaju nad ženama su njihova najznačajnija biološka prednost.[5]

Sukladno tom pravilu, žene su mogle pristupiti natjecanju ako im je razina testosterona bila ispod muških vrijednosti, što je samo po sebi bilo vrlo diskriminirajuće, jer većina vrhunskih sportaša ima razinu muškog spolnog hormona ispod 3,08 nmol/L, a pravilnikom je bila propisana razina od 10 nmol/L androgena testosterona.[5] Testiranjem je utvrđeno da je Caster Semenya ženskog spola, ali da joj tijelo luči veliku količinom muškog spolnog hormona testosterona. Nakon višegodišnjeg revidiranja smjernica, na snagu je stupio novi pravilnik IAAF iz 2019. god., u kojem je propisano da će sve osobe ženskog spola, koje žele sudjelovati u nadolazećim olimpijskim natjecanjima, morati zadovoljiti uvjet o razini testosterona u krvi, koja ne smije biti veća od 5 nmol/L.[5] Caster Semenya je tako postala najpoznatije ime koje se tim pravilom diskriminiralo.

Tražila je odgodu primjene odluke IAAF-a, o limitiranju razine testosterona kod osoba koje se žele natjecati u ženskoj konkurenciji. Arbitražni sud za sport je presudio da je uvođenje ovog pravilnika potrebno kako bi se osigurali ravnopravni uvjeti za natjecateljice u trkačkim disciplinama od 400 do 1500 metara. [1] U njihovom službenom priopćenju stoji kako je vijeće zaključilo da "pravilnik diskriminira osobe s odstupanjima u spolnom razvoju", ali i da je s obzirom na predočene dokaze svih strana "takva diskriminacija nužna, razumna i potrebna kako bi IAAF ostvario cilj očuvanja integriteta natjecanja atletičarki.[1] Nakon takve presude, CAS je odbacio žalbu Semenye, i ona je tada bila prisiljena podvrgnuti se liječenju hormonskom terapijom, kako bi suzbila razinu testosterona u krvi, te kako bi se mogla vratiti u sustav olimpijskih sportskih natjecanja.

5. Zaključak

Znanstvenici ističu kako čak i danas, sa svim napretkom u medicini kirurški zahvat promjene spola, zapravo ne može niti jednom čovjeku u potpunosti promijeniti spol jer u konačnici DNK materijal ostaje kodiran u svakoj stanici ljudskog tijela u skladu s našim biološkim rođenjem, bez obzira na deklariranje pojedinaca kao „trans“ muškarac ili „trans“ žena. Kroz poglavlja rada prikazane su mnoge prepreke o koje se „spotiču“ transrodni sportaši: međuodnos spolnih identiteta, dokazivanje spola, pojedine anatomske, fiziološke i psihološke promjene, prilagodba pravilima sporta, pokušaji sudjelovanja u sportskim natjecanjima, ostvarenje sportskih dostignuća, sportske prijevare i zabrane natjecanja, diskriminacija...

Dugogodišnja izrada i revidiranje različitih smjernica na temu transrodnih sportaša, ostavlja prostor za upit, gdje povući liniju i uspostaviti spolnu ravnotežu u sportu!? Na tragu toga, nadležna sportska tijela trebaju razmotriti koje smjerice će u budućnosti postaviti kao vodilju, za uspostavu korelacije između fair play-a i nelinearne kategorizacije u olimpijskim natjecanjima transrodnih sportaša.

6. Literatura

- [1] Arbitration Court for Sport. (2019)., Decision: Athletics Caster Semenya (ASA) and International Association of Athletichs (IAAF), *Dostupno na* : https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Media_Release_Semenya_ASA_IAAF_decision.pdf *Pristup*: 25-4-2020
- [2] European Commission, Gender Equality in Sport, Proposal for Strategie Actions 2014-2020, (str.6), *Dostupno na*: ec.europa.eu/assets/eac/. *Pristup*: 21-04-2020.
- [3] Europski institut za ravnopravnost spolova, Rodna ravnopravnost u sportu. *Dostupno na*: eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0215937hrn.pdf *Pristup*:15-04-2020.
- [4] Giddens A. (2007). Rod i spolnost, U: *Sociologija*, poglavlje Rod i spolnost, (str. 107-124), Nakladni zavod Globus, ISBN 978-953-167-200-8, Zagreb
- [5] International Olympic Committe, IOC. (2015). Consensus meeting on sex reassignment and hyperandrogenism, *Dostupno na*: https://stillmed.olympic.org/Documents/Commissions_PDFfiles *Pristup*: 22-4-2020
- [6] Mršević, Z. (2013). Transpolne osobe u međunarodnim sportskim takmičenjima, u: *Strani Pravni život*, 57(1), 134-150, *Dostupno na*: <http://www.stranipravnizivot.rs/index.php/SPZ/article/view/320> *Pristup*: 20-4-2020
- [6] Sheila, L; Cavanagh, HS. Transsexual bodies at the Olympics: the International Olympic Committee's policy on transsexual athletes at the 2004 Athens summer games. *Body Soc.* 2006; 12:75–102.
- [7] Teetzel, S. (2006). Equality, Equity, and Inclusion: Issues in Women and Transgendered Athletes' *International Symposium for Olympic Research Proceedings*, *Dostupno na*: <http://la84foundation.org/SportsLibrary/ISOR/ISOR2006ae> *Pristup*: 24-4-2020.

Photo 009. Najmanji / The Smallest